

unei zone puternic influențate de maghiară. Scrierile independente de un model străin (de pildă, unele Prefețe sau Epiloguri)⁵⁷³ îmbină, în mod frecvent, procedeele de limbă vorbită cu modul de exprimare livresc. Unele dintre aceste formulări sînt specifice lucrărilor bisericești pe care autorii și le-au însușit din originalele străine ori din traduceri românești ale acestora.

Influențele maghiare asupra sintaxei românești se concretizează, așadar, în calcuri gramaticale care pot fi urmărite în paralel cu textele ungurești. Dintre acestea se remarcă, evident, *Palia de la Orăștie*, traducere românească după un text maghiar (vezi *supra* III. 3. 1. 1. 1. 2. 2). Calcurile, însă fiind spontane și momentane, nu au avut consecințe profunde asupra sistemului limbii române, cel puțin nu pe termen lung. O altă formă de manifestare a influențelor sintactice poate fi surprinsă la încadrarea unor împrumuturi maghiare. Astfel, unele forme românești preluate cu sufixe gramaticale sau desinențe ungurești nu lasă nici ele neatins domeniul sintactic.

În totalitate, influența maghiară are un caracter atît de variat, cu forme și forță atît de variabile, încît sistematizarea lor în cadre teoretice bine delimitate este mai degrabă dificil de făcut, mai ales în condițiile în care unele constatări cu privire la epoca veche se pot susține prin puține dovezi și acelea discutabile uneori. De aceea, cercetarea a fost nevoită, în unele cazuri, să se rezume la cîteva aspecte de ordin general sau teoretic, respectiv la cîteva exemple, toate urmărind obținerea unei imagini de ansamblu asupra problematicii abordate.

Concluzii

Încă de la început, contactele lingvistice româno-maghiare au avut o natură asimetrică, din acestea rezultînd și influențe lingvistice asimetrice. Conflictul lingvistic ce se produce în urma contactelor se manifestă în mod deosebit în cazul celor două limbi, fiecare reacționînd la fenomenul influențării conform nevoilor proprii. Influența limbii maghiare asupra limbii române în perioada veche a fost una deosebit de însemnată, fiind favorizată de un complex de factori politici, juridico-administrativi și socio-culturali, uneori chiar forțată de aceste împrejurări. În aceste condiții, cunoașterea limbii maghiare a constituit o condiție a competenței sociale pentru un număr considerabil de vorbitori români.

⁵⁷³ Unele dintre prefetele și epilogurile secolului al XVI-lea nu reproduc nici un model străin, altele reiau un text anterior – poate chiar de proveniență diferită față de aceea a textului căruia le-au fost anexate -, îmbinînd fragmentele traduse cu pasajele compuse în limba română.

În epoca avută în vedere elementele ungurești au cunoscut o largă răspândire, cuprinzând mai multe regiuni și atingând nu numai norma regională, dar, în unele privințe, și limba română comună.

Începută ca influență regională, limba maghiară și-a lărgit puterea de influențare asupra graiurilor românești (nord-) vestice și estice, precum și asupra unor zone din sudul țării. În primele două arii lingvistice, influențele maghiare au cunoscut atît o pătrundere populară cît și una livrescă, iar în cea din urmă elementele ungurești s-au putut înrădăcina, în special, pe cale cultă. Împletirea celor două sisteme lingvistice, ca urmare a coabitării, a condus la bilingvism mai cu seamă în Transilvania și în arii mai restrînse din Moldova. Acesta i-a asigurat și statutul aparte al influenței maghiare asupra limbii române vechi față de alte influențe străine, comparabil, eventual, cu cea slavă.

Contactul cu limba maghiară și-a lăsat amprenta, cu precădere, asupra lexicului limbii române, nelăsînd însă fără efecte nici domeniile fonetic și morfo-sintactic. Influențele maghiare la nivel fonetic au un caracter regional, caracterizînd îndeosebi vorbirea bilingvilor. Spre deosebire de acestea, influențele lexicale, concretizate în împrumuturi de cuvinte și sufixe ungurești, au cunoscut o circulație mai întinsă. Deși împrumuturile maghiare cu întrebuițări regionale sînt mai numeroase, multe sînt și acelea care în epoca veche făceau parte din uzul comun al limbii române, unele păstrate inclusiv pînă astăzi. Introducerea împrumuturilor maghiare în limba română a reorganizat, implicit, și sistemul morfologic al acesteia, restructurînd flexiunea nominală și verbală românească. Consecințele influenței maghiare cu privire la domeniul sintactic se regăsesc în cazul traducerilor românești după surse maghiare. De altminteri, circulația textelor românești vechi a determinat în mare măsură și răspîndirea influențelor maghiare mai cu seamă în zone unde nu au existat contacte directe sau doar slabe contacte.

Cele expuse în cadrul lucrării au urmărit configurarea înrîuririlor lingvistice pe care le-a avut limba maghiară asupra graiurilor românești în secolul al XVI-lea, și, prin extindere, și în secolul precedent, respectiv următor. În continuare, cercetarea influenței maghiare s-ar putea extinde și asupra perioadelor următoare, mai ales asupra secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, mai puțin cercetate pînă în prezent⁵⁷⁴.

⁵⁷⁴ Date cu privire la perioada veche (secolul al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea), respectiv la cea contemporană (inclusiv secolul al XX-lea) sînt destul de numeroase și valoroase. Între acestea secolele XVIII-XIX se prezintă ca o pată albă încă nevalorificată.